

Early Journal Content on JSTOR, Free to Anyone in the World

This article is one of nearly 500,000 scholarly works digitized and made freely available to everyone in the world by JSTOR.

Known as the Early Journal Content, this set of works include research articles, news, letters, and other writings published in more than 200 of the oldest leading academic journals. The works date from the mid-seventeenth to the early twentieth centuries.

We encourage people to read and share the Early Journal Content openly and to tell others that this resource exists. People may post this content online or redistribute in any way for non-commercial purposes.

Read more about Early Journal Content at <http://about.jstor.org/participate-jstor/individuals/early-journal-content>.

JSTOR is a digital library of academic journals, books, and primary source objects. JSTOR helps people discover, use, and build upon a wide range of content through a powerful research and teaching platform, and preserves this content for future generations. JSTOR is part of ITHAKA, a not-for-profit organization that also includes Ithaka S+R and Portico. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

GEONIC RESPONSA.

VII.

FRAGMENTS T-S., Loan 90, 103, 104, 105, size 19.5 x 14 cm., written in a square oriental hand of about the twelfth century. They represent the remainder of an index to a very large collection of Geonic Responsa. The Geonim by whom these Responsa were written are: Doza, the son of Saadia; Sherira; his son Hai; Samuel ha-Kohen, or as he is usually called, Samuel ben Chofni. Some of the Responsa are written conjointly by Sherira and Hai; but the greater part of the Responsa lack the name of their author. One bears the name of חקיה בן שטואל סדר נכד פלטי, and is addressed to בהלול בן יוסף. This was a contemporary of Hai, with whom he stood in lively correspondence (comp. Harkavy, *Responsen der Geonim*, p. 345), and accordingly "grandson" cannot have its literal meaning here, as there is about a century and a half between the time of Paltoi and that of Hai. I am inclined also to believe that this חקיה did not live in Babylonia, but in Africa or Palestine. The reason for this assumption is his title ר'אש סדר, the bearers of which, known to us from Geonic times, are all scholars living outside of Babylonia (comp. Poznański in *Z.H.B.*, VII, 146), and this notwithstanding the fact that the title originated in Babylonia, where at the close of the Tannaitic time it was conferred upon leading scholars like Shila שליא and Abba Arika (*Hullin*, 137; Letter of Sherira, p. 28, ed. Neubauer), while the Palestinians used the title ר'אש ישיבתא. But with the establishment of the academies in Babylonia the title of ר'יש מתייבתא סדרא ceased, and instead of it came ר'יש סדרא, and later Gaon. In contrast to the Babylonian מתייבתא, the other academies were only סדרא, and their leader ר'יש סדרא¹.

Among the persons to whom Responsa are addressed occur the following names: בני קירואן; בני ואדי אלקاري; אלחנן בן

¹ As to the similar title מישוי אלוף compare אלוף (Harkavy, *Resp.* 386), the maternal grandfather of Hai, who in all probability was a Babylonian.

שמריה ; בלהיל בן יוסף ; משולם בן מרב אגקלוניום : Nahom ; יהודה בן יוסף ; יעקב בן נסים. With the exception of two, Meshullam and Nahum, all these names occur in other collections of Geonic Responsa (comp. especially Harkavy's index to his edition of the Geonic Responsa). Concerning משולם, there can be no doubt that it is the great Meshullam, one of the founders of Jewish learning in Europe during the second half of the tenth century. Our fragment establishes the fact, beyond a doubt, that Italian-French scholars stood in correspondence with the Geonim of Babylonia. The first Responsa by Sherira and his son Hai to Meshullam with reference to the text of the משנה, *Zebahim*, 45 b, is especially interesting, as this reading of the Geonim was transmitted to the teachers of Rashi, and he refers to R. Meshullam in his commentary on *Zebahim*, ibid. Our fragment corroborates Rashi's statement and supports him against Tosafot (*Menahot*, 109 b, s. v. בטהילה), who credited Kalonymus, the father of Meshullam, with the emendation of the משנה. It is noteworthy that the name Kalonymus is spelt קלונימוס, which suggests a Provençal origin for the name קולוניום. The description of לוכא as a part of France¹, אשר בארץ פרנה, is due to the fact that, among the orientals, France was the general name applied to any Christian country of western and central Europe.

The statements summarizing the contents of the Responsa are very brief and vague, and therefore in many cases we are at a loss to say with certainty whether these Responsa are otherwise known or not. The compiler of the index gives only the first five or six words of the Responsa, and the name of the Talmudic treatise referred to in the Responsa. It is therefore obvious that in many cases it is impossible to tell the subjects dealt with in the Responsa. I have nevertheless given references to Responsa that suggested themselves to my mind as parallels, even though I may have been incurring the risk of error.

¹ Natronai Gaon, in שער צדק, 20 b, no. 12, speaks of "distant countries like Spain and France."

(Fragment 90; leaf 1, recto.)

¹ *Moëd Katan*, 20 a; Ibn Gajet, II, 64.

² *Torat Kohanim* to Lev. vi. 21, ed. Weiss, 32d; Harkavy, *Responsen*, 328.

³ *Baba Batra*, 168 b.

⁴ The passage referred to is not in *Baba Batra*, but *Berakot*, 30 b, and *Menahot*, 81 b.

⁵ *Sotah*, 28 a.

⁶ *Hullin*, 48a. Our texts read רביה בר בר ח, and Rabbinowicz, ad loc., does not give any variants.

⁷ *Bezah*, IV, 7.

⁸ Ibid., V. 4.

⁹ *Abodah Zarah*, 16 a.

¹⁰ Sanhedrin, 40 b-41 a. Comp. Maimonides, *Yad, Hilkot Sanhedrin*, XII, 2 and XVI, 4.

(Fragment 90; leaf 1, verso.)

אלדרג אלרבע
שאלות מרבי משולם בן מרבי אנטולני מומ
מדינת לובח אשר בארץ פרננה לרבנו
שרירא נאו וחייב אבוי זל
א בוחמים²
זה שאנו שוניין בוחחים אדם³ ונומו מהו
ב סנהדרין⁴
בארכע מיתות דרך למלך⁵
ג מצועא⁶
ודמפרשי רבן אסימון מעות הניתני
ד סוף ברכות⁶
ודאמרין לעניין בית הבסא
ה שבאות⁷
ו והא דגרסתון שבאות בחריש
ששבאות וובחים⁸
ו ותיב דאמרין מותר קרבנות צבור⁸
ו ניטין
ו והא דגרסינן בניטין דאמ ליה ר' יוחנן לחזקה⁹
ח הוריות¹⁰
ו וдאמרין לעניין עכברין אפילו גומי גוצי¹¹
ט הוריות מטהצבק¹¹
ו ודקאמ ליה רבן שם בן נט ל' נתן נהי

¹ אב בית דין = אב.² *Zebakim*, 45 b (Mishnah). Comp. introductory note.³ ? Comp. the Talmudic passage referred to in the preceding note.⁴ *Sanhedrin*, 64 a, Mishnah and Gemara. For nos. 2-4, comp. fragment 1, *J. Q. R.*, XVI, 650-3.⁵ *Baba Mezia*, 47 b.⁶ *Berakot*, 62 b.⁷ *Shebuot*, 6 b. Comp. *'Aruk*, s. v. *חרם*, ed. Kohut, III, 506, and Wertheimer, *קדלה שלמה*, p. 16.⁸ *Shebuot*, 10 b, 12 b; Wertheimer, l. c., p. 17.⁹ *Gittin*, 84 a; Wertheimer, l. c., p. 18.¹⁰ *Horayot*, 13 a, below. Comp. *'Aruk*, s. v. *גגמי*, II, 233, and Harkavy, 195.¹¹ *Horayot*, 13 b, below. Comp. *'Aruk*, s. v. *קמץ*, where Sherira's Responsum is quoted.

(Fragment 90; leaf 2, recto.)

מנהחות¹ ;
 והא דנרטין במנוחות אמרי ליה יוחני
 פסחים² ;
 דאמרין בפסחים בני חכורה נכסן³
 בכורות⁴ ;
 ודאמרין בכורות משה שתנה ותם...⁵
 יומא⁶ ;
 דאמרין בהוציאו לו מדינה בהחיה קר...
 יומא⁷ ;
 חזון מבנים בחדרא זימנא גמר
 שני שאלות אחריהם
 משקון⁵ ;
 אלעלופה וסair אלאטעה ערבים
 ושאלת איזיא ען אמר אלעללה
 שאלה לדוסא גאנן זל⁸ ;
 שבת⁶ ;
 פי יציאות השבת שתים
 שאלה לנאנן זל⁸ ;
 ראובן תזונ אבנה שממען
 נסכה בדורה ונסכה ברודים ונסכה...
 מחלוקת ומעשה כתוב מן מרבי נחום אלחוזן...
 אלברדא נז' ;

¹ *Menahot*, 85 a. Comp. *'Aruk*, s. v. יוחני.² *Pesahim*, 89 b, below; Wertheimer, *i. c.*, p. 19.³ The text seems to be corrupt. Moses is mentioned twice in *Bekorot*, in 44 a and 45 a, but the words following משה give no sense.⁴ *Yoma*, 57 a.⁵ *Moëd Katan*, 12 b.⁶ *Shabbat*, 2 a.⁷ Read אַבְרָדָא, as in Fragment 105, Responsum 8. Baradan is a suburb of Bagdad; see *Yaqut*, I, 552. The ב over אלחונ is the remnant of בחרא referring to *Baba Batra*, 147 b.

(Fragment 90; leaf 2, verso.)

שאללה לנוון זל ואב זל ערבי
ושאללה אכריוחוי¹
המשרה את אשתו על ידי שלוש
למרב חזקיה בן שמואל²
ראש סדר נכד פלטוי³
ראש היישיבה מנחה
שלוחה למרב בהלוול⁴
בן מרב יוסף וצ'ל⁵
הנק עיי דאכלו חושלא בנהדרעה
אלדרוג כאמס⁶
שאלת מרב אלחנן בן שמריה זצ'ל⁷
לרבנו שמואל הכהן גאנון זל ביצה⁸
הרוץת שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר
בררא⁹
אמר רב נחמן אמר שמואל בודקין לניטין ולקידושין
פסחים¹⁰
על מה שבערב פסחים גער באומה זו
ביצה¹¹
רבה ורב יוסף דאמרו תרוייחו סחופי כסא

¹ The dots are to indicate the reading אכרי והי.

² *Ketubot*, V, 8. Comp. the Geonic collection, חנוך גנווה, 73.

³ *Baba Batra*, 36 a; 'Aruk, s. v., reads חושל.

Bezah, 15 b.

⁵ *Baba Batra*, 156a.

⁶ *Pesahim*, 118b; Responsa of the Geonim, ed. Lyck, no. 13.

⁷ *Bezah*, 23a, top.

(Fragment 103; leaf 1, recto.)

ז שבועות¹
 שטר שכת'בו ויהא פל זה נאמן עלי²
 ה מיצעה³
 שטר שאון בתוכו אחריות הא קימלן⁴
 ט נתים ומיצעה סנהדרין⁵
 שטרא דכת'יביה הבי זכרון עדות
 ג נתים⁶
 כהן קטן שלא הגיע לפיקוד מהו שיקרה
 יא מיצעה⁷
 ראוון ושמعون אחיהם הו והיתה להם מצור
 יב בתרא
 רחל הייתה לה חזר שגנפלה לה בכתבתה
 יג מיצעה⁸
 ראוון תבעיה לשם במאה זו ואודי שבועות
 יד שביעות⁹
 אשבחן בספר שבועות שלארונינו דכת'
 יונבני אין יעלם אן מן לים לה שטר ולא קניין
 יט חולין
 הנהו אנשי מקומנו שנוטלן בשיד מן הטע[ב]
 אלדרין אלכאמס

¹ *Shebuot*, 41 a, 41 b ; *חמדה* ג', 88.² *Baba Mezia*, 12 b-13 b.³ *Gittin*, 39 a ; *Baba Mezia*, 100 b ; *Sanhedrin*, 15 a.⁴ *Gittin*, 59 b-60 a ; *Responsa*, Lyck, 94.⁵ *Baba Mezia*, 107, 108 ; *Responsum*, Lyck, 94.⁶ *Baba Mezia*, 3, 4 ; *Harkavy, Responsen*, 184. ⁷ שערן צדק, 72 a, no. 6.

(Fragment 103; leaf 1, verso.)

א לרבנו הא נאון זל קידושין ובתרא¹
 נהנו בני קירואן מימות אבותיהם ועד עכשו
 ב בתרא²
 ראובן מהלך על רגליו בשוק ובקש לנכוה
 ג והדה אלשלאות לו דוסא נאון חולין
 אלאספאייה ערבי
 ד חולין³
 אלנקאנק ערבי יצא
 ה שרירא נאון מנוחות⁴
 פי عمل אלציזית
 ז בתרא⁵
 טמן אעתל עלה ווצא בוציה
 טט מיצעא⁶
 ז פסק דין ירכר פיה חכם אלשפעה פי מא
 ח מיצעא⁷
 פי פלנא מלאה ופלנא פקדון
 אלדרג אלפאים
 שאלות בני ואדי אלקרוי לרביו שרירא
 נאון והאיי אב זל בתרא⁸
 אם' רב פפא דיקלא ואלום ארעה ואסיק

¹ *Kiddushin*, 47 b ; *Baba Batra*, 76 b ; Harkavy, 199.² *Baba Batra*, 132 b ; Harkavy, 220.³ *Hullin*, 61.⁴ *Menahot*, 40-43. This Responsum is found in MS. among the Cambridge Genizah fragments.⁵ *Baba Batra*, 46 b.⁶ *Baba Mezia*, 108 b. Comp. Cassel, תינ"ק, 9.⁷ *Baba Mezia*, 104 b. Comp. *Responsa*, Coronel, 5.⁸ *Baba Batra*, 124 a ; Harkavy, 101.

(Fragment 103; leaf 2, recto.)

כתובות¹

והא דאמ ריש לקיש המוציא שם רע על

שנה² ל'ח

פיר' גמ' דהא מתניתין החזקע לתוכה הבור

לט פ' אל מנתכלת איצא

המלואה את חבירו על המשכון ואבד המשכון³

ט'

על דבריו נ' אשר אמרנו בעניין המתרנמ פסוק⁴מ' משקין⁵

הא דשליח רב יצחק בר יעקב בר נירוי מש'

ר' יוחנן אפ' שאמרו כל' פשתן אין בהן

שבת⁶ מ'ב

אם אתה מקניטני גורני טומאה אפ'על

ט' חניתה⁷

הא דאמר רבן והשתה דנפקא לי מן ולמקצתה

ט' סוף ניירות⁸

הא דתנן אמר ר' יוסי והלא אין מורה אלא

ט' כתובות⁹

הא דתנן ר' יהודה או' אפילו עני شبישר' לא יפחחות

ט' שבת¹⁰

והא דאמר רבן ואם הוציא והכנים בשונג

ט' שבת¹¹

הא דאמר רבן מניחין מיחם עלنبي

¹ *Ketubot*, 44 b; Harkavy, 247.² *Rosh ha-Shanah*, 27 b (Mishnah).³ *Baba Meziah*, 81 b-82 a; *Responsa Mant.*, 65.⁴ *Kiddushin*, 49 a; Harkavy, 248.⁵ *Moed Katan*, 18 a, below; Harkavy, 249.⁶ *Shabbat*, 17 a; Harkavy, 250.⁷ *Hagigah*, 12 b on the top.⁸ *Nazir*, 66 a (Mishnah).⁹ Mishnah, *Ketubot*, IV, 4.¹⁰ *Shabbat*, 6 a.¹¹ Ibid., 51 b.

(Fragment 103; leaf 2, verso.)

ב' כתובות ¹	מ' ה' כתובות ²
הא דתנן ואלו יוצאות שלא בכתובת	הא דתנן ואלו יוצאות שלא בכתובת
מ' כתובות ¹	מ' כתובות ¹
הקלנות שאמ' ר' טרפון הילכתא	הקלנות שאמ' ר' טרפון הילכתא
ג' כתובות ²	ג' כתובות ²
וورد בנד פניה מהו	וורד בנד פניה מהו
נ' כתובות ³	נ' כתובות ³
הא דתנן אם יש עמו מרוחץ באotta העיר	הא דתנן אם יש עמו מרוחץ באotta העיר
נ' כתובות ⁴	נ' כתובות ⁴
מנחנא דהרביה ממדיינות אלמערב דבי בעי ⁵	מנחנא דהרביה ממדיינות אלמערב דבי בעי ⁵
איןיש ליכנס לאירוסתו בבית חמוי	איןיש ליכנס לאירוסתו בבית חמוי
נ' גטים ⁵	נ' גטים ⁵
אשכחן בהלכות גדולות נבי ניטא	אשכחן בהלכות גדולות נבי ניטא
נ' גטים ⁵	נ' גטים ⁵
פיר' גמ' דהני תרתין הילכתא שני ניטין	פיר' גמ' דהני תרתין הילכתא שני ניטין
נ' שנה ⁶	נ' שנה ⁶
תשע ברבות דראש שנה. קימא לו	תשע ברבות דראש שנה. קימא לו
נ' שנה ⁷	נ' שנה ⁷
ציבורא דאייעכבא להו תפלה המנהה	ציבורא דאייעכבא להו תפלה המנהה
ברבות	ברבות
הא דאייטיר בהלכות גדולות ומיאן דעתיתא	הא דאייטיר בהלכות גדולות ומיאן דעתיתא
נ' ברבות ⁸	נ' ברבות ⁸
הא דאמ' ר' חייה בר אבא אמר ר' יוחנן אנשי	הא דאמ' ר' חייה בר אבא אמר ר' יוחנן אנשי
בנסת הגדולה תיקנו להן לישך ברבות	בנסת הגדולה תיקנו להן לישך ברבות

¹ *Ketubot*, VII, 6; *Gemara*, 72a, 72b; Harkavy, 251, 252.² *Ketubot*, 72b; Harkavy, 153; cp. *Aruk*, s.v. בחריה הווד, ed. Kohut, II, 215.³ *Ketubot*, VII, 8. ⁴ Read מרים. ⁵ Harkavy, 254, 255.⁶ *Ibid.*, 256. ⁷ *Rosh ha-Shanah*, 34b, 35a; Harkavy, 257.⁸ *Berakot*, 33a; Harkavy, 259.

(Fragment 104; leaf 1, recto.)

קג

דאמרין ויציאת מצרים גופה מנין . . .
סנהדרין¹

קד

הא דתניא מעשה ברבן גמ' שהיה יושב על נבי
שבועות²

קה

תנן הפגמתה בתוכתה לא תפרע אלא בשבועה
נדח³

קו

הא דאמ' זעירי מעט לעת שבנרה עשו
בכורות⁴

קו

דרתו רבנן מניין שאם קרא לתשיעי עשרו
בכורות⁵

קה

הא דתנן הקדרה פטול ואמר רבנא
מיצעא

קט

ראובן אמר לאשתו אל לדבריו עם פלונית
זבחים⁶

קי

כל הונחים שקיבל דעת

קייא

מיצעא

ראובן חלה לשמעון אלף וחמש מאות זוחים⁷

קייב

... . . ביצה (?)

טבח שנשע שלא יתן (?) כלבשר כל

¹ *Sanhedrin*, 11 b.² *Shebuot*, VII, 7.³ *Niddah*, 5 b.⁴ *Bekorot*, 59 a.⁵ *Ibid.*, 43 b.⁶ *Zebahim*, II, 1.⁷ *Müller*, ג"טום, 13.

(Fragment 104; leaf 1, verso.)

בכורות ¹	קָזֶן
הא דשאַל קונטרוקס הנמנּו אַת רבנן יוחנן	
זרה ²	קָרֵץ
פשטו היממעלים על . . . הרומים	
מייצעה	קָהָה
ראובן שינר עם שם' משי מא依 פִּזְקְלָה	
קידושין ³	קָזֶז
ראובן קידיש בתו קטנה לבן שם' קטן	
שבת ⁴	קָזֶז
הא דאמ' רבא עור בהמה טמאה	
שבת ⁵	קָיָח
הא דאמ' ר' חייסרא כתוב שבלהות	
חולין ⁶	קָיָיט
הא דתניא כלון מוכרות	
כתובות	קָבֵך
הא דתנו רבנן אחר נבטים שיש להן אחידיות	
גטאות ⁷	קָכָא
תאני שלא שלש מידות בענירה	
בקרא ⁸	קָלְבָּה
כתובות	
זה או זה כתוב ידי	

¹ *Bekorot*, 5 a.² *Abodah Zarah*, 8 b; Harkavy, 45.³ *Responsa Mant.*, 167.⁴ *Shabbat*, 28 a.⁵ *Ibid.*, 104 a.⁶ *Hullin*, 95 a.⁷ I do not find this passage either in *Gittin* or in any other place, but perhaps this was the reading of the Gaon in *Gittin*, 65 a. Comp. also Müller, ג"מ, 97, and *Niddah*, 46 a.⁸ *Ketubot*, II, 4.

(Fragment 104; leaf 2, recto.)

פסחים	קָסֶד
הוּא הַדִּין לְעַרְלָה בְּשַׁתִּים שֶׁלֹּשֶׁ	
פסחים ¹	קָסֶת
הָא דָתֵן רַבִּיעִי גּוֹמֵר עַלְיוֹ אֶת הַחֲלָל	
ברכות ²	קָסֶז
יְהוּדָה הַמִּתְפָּלֵל וְאוֹ' יַזְכֵּר אָור כִּאֵשׁ	
שבועות ³	קָסֶז
הָא דָתֵן הַיּוֹ שְׁנִינוֹן חַשׂוֹדִין חֹורָה שֶׁבּוּא	
קידושין ⁴	קָסֶת
מְצִיאָנוּ נְסָחָאות כְּתוּב בָּהּ אֶתְיוֹת וּבְעָתָה	
ברトラ ⁵	קָסֶט
הָא דָאָם' מֵר בְּרִיהָ דָרְבָּן יוֹסֵף מִשְׁמָן' דָרְבָּא בְּכָורָה	
ברトラ ⁶	קָעָ
הָא דָתֵן רַ' יְהוּדָה ⁷ אוֹ' הַתְּחִתּוֹן נוֹתֵן אֶת	
ברトラ ⁶	קָעָא
הָא דָאָם' רַב אַחָא בָּר אַדָּא מִשְׁׁ דָעָוָלָא תְּחִתּוֹן	
ברトラ ⁸	קָעָב
מֵי שָׁהִיוּ לוּ עַשֶּׂר שָׁוֹרוֹת שֶׁל עַשֶּׂר עַשֶּׂר	
כְּתוּבּוֹת	קָעָג
יְשִׁחְנָה לְמַדִּינָתֵינוּ שֶׁבְּלָא אָשָׁה שְׁמָתּ בְּעַלְהָ	

¹ *Pesahim*, X, 7.² *Berakot*, 21 b; comp. *Seder R. Amram*, 4 b, below, and *Maimonides Yad*, *Tefillah*, VI, 17.³ *Shebuot*, VII, 4.⁴ *Kiddushin*, 47 b.⁵ *Baba Batra*, 142 b.⁶ *Baba Mezia*, X, 2, and the following passage is from *Baba Mezia*, 117 b. We thus have two passages belonging to our *Baba Mezia* quoted from *Baba Batra*. This can hardly be explained as a repeated copyist's error. We seem to have here a striking endorsement of the theory advanced by Dr. D. Hoffmann (Berliner and Hoffmann, *Magazin*, VI, 116-17), that what appears in our texts as the last chapter of *Baba Mezia* is in reality the first chapter of *Baba Batra*.⁷ Our texts have יְהוּדָה instead of יְהוּדָה.⁸ *Demai*, VII, 8.

(Fragment 104; leaf 2, verso.)

הרא מא פי אלנו
 אלתאני דכר מא
 פי אלמן אלתאלת
 והוא דרג ואחד יצא
 נסכה בכת אלכון שצ'ן
 שאלה מרד יעקב בן מרבי נסים לרבענו
 א' שרירא גאון והאי אב זל כתובות¹
 הא דאם שמואל אין בין נערות לבנות
 יבמות²

ב' מצינו בפירוש מרבי אהרן דאם' דשטר מיאוֹן
 כתובות³

ג' אשה שנרשאה בעלה והחוירה לאלהר
 כתובות⁴

ד' נהנו רוב אנשי מקומנו שכותבין בכתובות נאמנות
 בתרא⁵

ה' בארי⁶ שכותב כל נסמי לאשו
 כתובות⁷

ו' הא דתנן קטנה שהשיאוה אםה או אחיה
 נטמים⁸

ז' הא דתנן נשתקן אמרו לו נכתוב גט

¹ *Ketubot*, 39a; Harkavy, 74.² *Yebamot*, 107a.³ *Ketubot*, 82b; *Responsa Manti.*, 179, 3rd s., IV, 12; 55a?⁴ Harkavy, 224.⁵ *Baba Batra*, 131b.⁶ i. e. בָּרִי and who is not a man.⁷ *Ketubot*, XI, 6; Müller, 12, ג' מומ'.⁸ *Gittin*, VII, 1.

(Fragment 105; leaf 1, recto.)

בָּנֶן קְמָא וּקְיַדְשֵׁין¹
 וְכַתְבָת כִּי מֵעָא בְּתִשְׁבוֹת אָנְשֵׁי
 קָאָבָס יְשָׁנָה לְשִׁבְרוֹת מִתְחָלָה וְעַד סְופָר
 מִשְׁקָנוֹן²
 בָּנֶר יְשָׁמֵן שָׁאוֹ אֲסּוֹר לְאָדָם לְעַשּׂוֹת אִירָוָסִין
 מִיצְעָא³
 בָּנֶה וְחַמְרָא בְּדַר תְּלִיסָר מְנָאָנִי
 בָּנֶזֶר בְּרַכּוֹת וּסְוּכָה⁴
 תְּרִינְמָא הַכִּי אָמְרוּנִין בְּסָנָן שְׁלָמִינִי מִתְחִיקָה
 בָּנֶת תְּעֻנִּיות
 וּבְתְּעֻנִּית יוֹשֵׁב⁵ בָּאָדָר רְגִילִין אָנוּ לְנַפְלָה
 תְּעֻנִּיות⁶
 בָּנֶה וְלְעָנִין לְעוֹרָה אָבָל לֹא לְעוֹקה
 פְּסָחִים⁷
 וּדְרָבָא בְּרַ לְיָאִי דְּאוֹתִיבָה לְרָבָא הִיא
 מִיצְעָא⁸
 בָּנֶת וְהַכִּין אָמְרוּנִין רְבוֹאתָהָא קְרָמָא דְּהָלָל כָּר⁹
 יְהֹוָה דָּאָמָם הִתְהַה מְדָה יְתָרָה
 בָּנֶת¹⁰
 אַשְׁכָּחָן לְמִקְצַת גָּנוֹנִים מֵשָׁן[אָזִין לוֹ] שְׁתִי שְׁעָרוֹת
 מִיצְעָא¹⁰
 בָּנֶבֶר וְהַמְּפָקִיד מְעוֹת אֶצְלָ חָנוּנִי הָלָל כָּר יְהֹוָה

¹ *Kiddushin*, 48 a, last line; *Baba Kama*, 99 a.² *Moed Katan*, 8 b.³ This is a copyist's error for פְּסָחִים; ep. *ibid.*, 107 a, and *'Aruk*, s. v.⁴ *Tosefta Berakot*, IV, 1: *Sukkah*, 27 a; ep. *'Aruk*, s. v.⁵ Read יְשָׁמֵן.⁶ *Taanit*, 19 a.⁷ *Pesahim*, 40 b.⁸ *Baba Mezia*, III, 7.⁹ Harkavy, 205.¹⁰ *Baba Mezia*, III, 2.

(Fragment 105; leaf 1, verso.)

אלדרג אלתאסע

שאלות מרְבֵּי יהודָה בֶן מִרְבֵּי יוֹסֵף לַרְבָּנוֹ
 אַתְּ נָאֹן זָכָל זָרָה
 וְנִדְנָא לְסִידָנָא רָאֵם אַלְמָתִיבָה זָל מְסֻלְתִּין
 פִּי גְּרָאֵר סְלִיק אַלְגָּנוֹים
 זָרָה
 זָרָה אַלְמָסָלה אַלְתָּאָנִיה אַלְוָאָצָלה עַלְיִ יַד מִרְבֵּי
 שָׁוְטָה²
 אֲדָא צָלָת אַלְגָּמָעָה וְלֹم יְכַן בְּאַלְחָצָרָה כָּהֵן
 תְּעִנִּיתָה³
 אֲדָא גָּזָר רַיִס אַלְמָוֹצָע עַלְיִ אַלְגָּמָעָה
 מִשְׁקָנֵי⁴
 אֲדָא אָמָר הָדָא אַלְרִיִּים בְּנִירוּ אַנְסָן
 בְּרָכוֹת
 אֲדָא בָּאָרָךְ שְׁלִיחָ צְבוֹד פִּי לִילָה אַלְאָחָר
 מִשְׁקָנֵי⁵
 רְסֻומָּנָא פִּי יוֹם ט'⁶ בָּאָב הָל יְנִידִי בְּתָנִינִיר
 תְּעִנִּית
 רְאִינָא מִרְבֵּ נְחוֹם אַלְחָזָן אַלְבְּרָדָאָנִי קְטוּעָ עַלְיִ
 פְּשָׁחִים⁷
 אֲדָא יוֹם יַד פִּי נִיסְן יוֹם אַלְסְבָת יְנוּ
 מִצְעָא
 אֲדָא חַלְפָּ אַנְסָן לֹא יַאֲכֵד קְנִין אַבְרָדָא

¹ Harkavy, 207.² *Sofah*, 38.³ *Ta'anit*, 14 a, bot.⁴ *M. Kat.*, 17 a.⁵ *M. Kat.*, 23 a.⁶ Ibn Gajet, ט"ש, I, 23, bot.?⁷ *Pesahim*, 65 b.

(Fragment 105; leaf 2, recto.)

ג
אדא كان ראש חדש בחול ולאין יקאל אלהינו
ד כחובות
ה אמראה שבת מן זוגהא אינה יקודר פי
ו תעניות¹
ז קיל אין באלשם לא יתעשות אלתאמון אבד נהאר
ט נרה
ט אדא נאם בעל קרי עלי משכבר נדה
ו נרה
ו משכבר נדה ווב זובה ומושבם
ח יבמות²
ט אלחליצה איננו יIRON כון אלה' אלחלזרין אלאב
ט יבמות³
ט אדא אמתנע אליבם מן אליבום ואלחליצה
ו
ו אלדי פי אפואה אלנאמ אין טומאה ממת
ו יבמות⁴
ט אדא ולך ממור פי כמ יכחן מן אלנאמ
ו שבת⁵
ו אדא נסי אלכתאן סכין אלכתנה يوم אלסבת
בתרא
ו אדא CAN בין ידי צבי למ יבלג אלתכליף

¹ Deals with מפסקה, *Ta'anit*, 30 a.² *Yebamot*, 101 a.³ Comp. *Pardes*, 23 c.⁴ Comp. *Tur.*, II, 265.⁵ *Shabbat*, XIX, 1.

(Fragment 105; leaf 2, verso.)

וְנִטְמִים¹

אן צאחב אלhalbכות גדוֹלוֹת קאַל . . שפומסָל
טוֹ שׁבוּעוֹת
ראָובֵן טאָלב שֶׁם בְּדִינְרִין וְנִצְפָּן וְכִתֵּב

וְנִטְמִים¹

הַחֲנוֹנִים הַיִשְׁמְעָלִים לֹא יָבוֹא לְמַצְרוֹת
וְנִטְמִים²

ראָובֵן וְהַב רַבָּע לְה לְשָׁמֶן מְתֻנָּה גְּמוּרָה
אלְדרָג אַלְתָּאָנִי עָשָׂר
שְׁאָלוֹת לְרַבְּנוּ הָאִי זָל

אַזְלָה מִן אַלְבָצָרָה בְּתְרָא³

תְּלַאֲמָדָה גָּלְסוּ פִּי דָּאָרָרָא מִתְּבִיבָה סּוֹרָא
וְתַנְוּ מַעַה המוכָר אֶת הַבַּיִת לֹא מְכַר
בְּתְרָא³

וּמְכַתֵּשׁ קְבוּעָה אַבְלָל לֹא אֶת הַחֲקוּוֹת
בְּתְרָא³

בְּעֵד הַלְּסִית⁴ וּמְצֹולָה
בְּתְרָא³

יִם וּמְמַלְלָה שְׁנָשָׂאוּ וְנַתְנָוּ
בְּתְרָא³

עַל האָמָר בְּתַלְמוֹד מִן הַתוֹסְפָה תַנְוּ רַבָּן
הַמּוֹכָר אֶת בֵּית הַבָּר מְכַר אֶת הַסִּירִים⁵

¹ Harkavy, *Responsen*, 312.² Ibid., 313.³ *Baba Batra*, 65 b-67 b.⁴ Our texts have חילסית ; Rabbinovitz records also and חילסית.⁵ Read נסרים ? Comp. Rabbinovitz, ad loc.

NOTE.

In the JEWISH QUARTERLY REVIEW, XVII, 281, I omitted an Arabic Responsum from Fragment IV, leaf 6, verso, having been led to suppose that it was one of a group of like Responsa, which I had expected to produce all together. I now find it to be an isolated specimen, and therefore am constrained to add it as an appendix to the present article. The original Arabic text and a Hebrew translation¹ follow herewith:—

לרבנו האי זל

סיאלא ען אלוב הל יגנו לה אן ידכל אליו אלכניתה פי אוקאת אלצלהה פרברנה
אניה יגנו אן ידכל אליו אלכניתה פי וכת אונחמאע אלציבור ואלצלהה לבנה
[فرد לה] מועצע ולא יכון מלתקוא באלאנס פי וכת אונטמאע אלציבור
ואלצלהה לבנה יفرد לה ~~טומענץ~~² שייא יכון וחורה נאלסא עליה ולא יכון
מזינה בל יכון שעטה פי זה ומון יראה קד אקלבל אליו חיתחו מןן לא יערפה
אן יכון גנאלא יחדרה מן אלאלתווק בה אליו אן יתפצל אללה בוחוב עיפויה
וטוהארתה ויגנו לה אלתויג ולא יחרם דלך

Hebrew Translation.

וששאלתם על הזב אם מותר להכנס אל בית הכנסת בזמן התפללה.
כבר זכרנו שמותר לו להכנס אל בית הכנסת בזמן התקבע
הציבור ובזמן התפללה. אבל יוחד לו מקום ואיל יחי לו מנע עם
האנשים בעת התקבע הציבור ובזמן התפללה. אבל יוחד לו
אייה דבר שישב עליו בלבבו. ואל יקשת את עצמו אלא יהא מנול
במראו. ואם יראה איש אשר לא יכירו שיתקרב אליו יתחייב
להזהירו לבלי גנווע בו עד אשר יرحم אלהים עליו ויחזיריו
לבריאותו ולטהרטו. ומותר בנשואין³ ואין אסור בזה

¹ I beg to acknowledge my indebtedness to my friend and colleague, Dr. I. Friedlaender for his kind assistance in translating the Arabic into Hebrew.

² The copyist, under the influence of the preceding line, wrote מוצע' instead of נישׁ, but noticed his error in time.

³ The Arabic text has *حوج* "marriage," and according to it I have גשואין in the Hebrew. But perhaps *حوج* = Aramaic *וָגַג*, which in later Rabbinic is used in the same sense as *חטמיש* the meshah. The question put to the Gaon would then have some justification, as there are cases where a person in a state of impurity is *אסור בחזה* ^טן, supplement, p. 32, below.

VIII.

FRAGMENT 2634, MS. Heb. C 18, ff. 35-38, Bodl. This fragment consists of a quire of four leaves, written in Syr. square characters, 4to, vellum. Though the writing is largely obliterated, the missing portions can readily be supplied, as will appear from an examination of the dotted words in the appended copy of the fragment. It must have belonged to a collection of Geonic Responsa, eight of which are preserved in our fragment. No author is mentioned, the seventh alone being elsewhere ascribed to Sherira, and the only indication of the time of the fragment is afforded by the reference made to the Gaon Zadok (about 823), leaf 38, recto, line 10.

The first Responsum in this fragment deals with a peculiar modification of the law of dowry and jointure, as it was developed in certain places outside of Babylonia. In these places it was customary for the bridegroom to sign a contract in which his future wife's dowry, together with such gifts as he himself made to her at their marriage, were set down and appraised greatly beyond their actual value¹, and the provision was made that, on the decease of the husband, or in the event of divorce, the woman was to receive the fictitious amount therein mentioned. This practice led to much litigation, and in many cases worked injustice to the heirs of the dead man. The Gaon, questioned as to how the real value was to be determined, advised strongly that the custom, which he describes as "robbery" and "deception," be entirely abolished, and the practice prevailing in the academies of Babylonia and in the places under their jurisdiction be adopted in its stead. The Gaon feels so strongly upon the subject that he quotes the form of contract in use in Babylonia. As this is probably the oldest form of the containing a jointure provision, it deserves to be translated here.

¹ חוק העיר בכתובותיהם פעמים שמכננותו ר' מושע ונותבן לן ממן הרבה כפלי נפליים במה שהבניה.

After an introduction, in which he lays stress upon the fact that the appraisal of the articles mentioned in the contract is strictly in accordance with their real value, the Gaon continues (leaf 35 verso, lines 7-13) : "And this is the dowry which she brought to him : jewellery and ornaments of such and such value ; wearing apparel of such and such value ; and pillows and bedding of such and such value ; and N. N. [the bridegroom] has consented to add to the prescribed marriage portion [כלהותה] silk of such and such value ; necklaces (?) of such and such value ; wearing apparel of such and such value ; and garments of such and such value. The above-mentioned N. N. takes upon himself and his heirs after him the obligation to pay out the value of this marriage portion, together with the addition made by himself. And this dowry has been delivered to the bridegroom, and it has been clearly seen [by the witnesses] that its value is exactly as herein set down."

The second Responsum likewise deals with the law of dowry. The Gaon was called upon to decide a case in which a creditor lays claim to the dowry of the debtor's widow. The peculiar feature was that though at the time of the man's death the husband and wife lived in harmony, there had been a quarrel, on account of which the woman had carried away, out of her husband's house, all granted her by her dower rights, and had deposited it with a third party to secure it against her husband. After this occurrence the man contracted a debt, and then happened his death, the dowry articles all this time remaining in the safe-keeping of the appointed guardian. The Gaon decides that the creditor cannot claim them in payment of the money owing to him, in view of the fact that the debt owing to the woman, that is, her dower rights, antedated the debt owing to him. He states explicitly that this decision was not influenced by the fact that the dowry had been deposited outside of her husband's house ; in all cases the widow is the preferred creditor.

The third Responsum treats of a case classified as usury. Peddlers were in the habit of bartering junk, flax, wool, &c., purchased in the city, for wheat, barley, and other country produce. The wares they carried with them to the country were purchased with borrowed money, and they stipulated to repay the debt in kind : for a certain sum loaned the creditor would receive a number of measures of wheat, or other produce. In the interval between the contracting of the debt and its payment on the return of the peddlers, the price of natural products would rise, the benefit of the augmented market value accruing, however, entirely to the creditors, and not at all to the peddler-debtors. The Gaon condemned the practice as usurious, and decided that an arrangement for the payment of a debt in kind was permissible only if the produce was at hand.

The fourth Responsum deals with the law of slavery. If a Jewish master has had a Christian slave for a twelve-month, and his efforts to induce him to accept Judaism have been unavailing, he must dismiss him. The same decision occurs in several other Gaonic Responsa not identical with ours¹.

The fifth Responsum warns against resorting to a legal fiction in order to evade the law of Sabbath rest, even as applying to domestic animals. A man is not permitted, the Responsum says, to lend his cattle to a non-Jewish neighbour, who will make use of them, over a holiday or a Sabbath; nor is he permitted to dispose of them by mock sale, for if the law refuses to countenance a legal fiction in the case of usury and castration, surely the Sabbath law, which transcends these in importance, must be guarded against even the shadow of an infringement. Though this is a subject frequently dealt with in the Geonic Responsa literature², yet the Responsum under discussion occurs in no other place.

¹ Comp., for instance, *ב"ר*, p. 26^a, No. 21; Müller, *תורת*, pp. 127, 132, 215, and 270.

² Comp. *תורת הילך פסוקות הלכה*, ed. Müller, p. 66, No. 125, and *תורת הילך הלכה*, pp. 16-19 of the Introduction, and pp. 52-62 in the body of the book.

The sixth Responsum deals with two phases of the law of slavery. It decides, first, that an oral declaration before witnesses, by the master, that a certain slave belonging to him has been manumitted, is binding upon the heirs of the master; in case he should die before he writes the bill of emancipation, they are compelled to give the slave his liberty by executing the written instrument. In other words, in Jewish law the execution of the bill may be but a second step in the process of manumission, the first step having been the oral declaration before witnesses. Furthermore, the manumission of a slave, whether by oral declaration or by a written instrument, need not be in Hebrew; any other language will do as well. In substantiation of this decision, the Gaon refers to an interesting historical fact. He tells us (leaf 38, recto, lines 7-11): "It is related of Nathan ben Shahriar¹, a member of the family of the Exilarch, that on his deathbed he issued the order, in Arabic, that his male slave N. N., and his female slave N. N., were not to be owned by any one after his death. There were only these words, no formality customary in such acts was observed, and no written instrument was executed. The matter came before our lord, the light of our eyes, our master Rab Zadok Gaon, may his soul rest in Paradise, and he decided that according to law they must be set free, and he compelled the heir of Nathan, Shemaiah, who was the son of Isaac², the Resh Galuta, to write a bill of manumission."

The law of slavery is also dealt with in the seventh Responsum, the only one in our fragment found elsewhere, namely, in *צדקה ונער*, p. 26^b, No. 29, where it is ascribed to Sherira. The question considered is the sort of extraneous indications that may be accepted as proof of the emancipation of a slave in cases in which no bill has been made out. A man had sent a slave of his to school, and had had him taught the reading of the Torah and the Prophets, and

¹ Comp., Schechter, *Saadyana*, pp. 75-7.

² Usually known by his Persian-Hebrew name, *ישעיהו בן יצחק*.

later the slave had been married with all the ceremonial observed at the marriage of a free man, as, for instance, the recital of the "seven blessings." On the death of the master, who left a young son, the slave insisted that these circumstances indicated his emancipation. The matter was brought before the court, which finally granted him his liberty, in order to secure to the heir the dead man's fortune, which had been entrusted to the slave. The Gaon considered the decision of the court not justifiable. That he had educated him and had his marriage ceremony performed as though he had been freed, had been reprehensible acts, but they could not be adduced as proofs of manumission. Reading of the Law before a congregation might have been accepted as such proof, but not mere ability to read the Scriptures.

The eighth Responsum is in an incomplete condition, and deals with the hermeneutic rule, *שניהם הכאים כאחד אין מלמדין*.

(Leaf 35, recto.)

עצמו בדין הוא שיכולין למחות על ידו   ישכתחת מנהג שלנו בשאננו
 נספאן אשה בשעת נישואין יתן לה אביה בנים ותבשיטין וגנו שמיין את
 הבנדים יתר על דמייהם ועומדר חתן ונוטן לה במתנה כך וכך זוהבים ותחוור
 כלח ותשים אותן במתנה עם מה שהאביאה¹ מבית אביה בנדוניה שלה
 5   יוכתבו עליו שטר בממון הרבה ושטר מחוק ומקומות בקינין יוכתבו על
 החתן שטר מקוים ונעשה צאן ברזל אם מת חטול הכל כל מה שכתבו בכתובות
 או לא או אם תתרנש שתטול הכל או לא או אם אמדה . . . .
 הווחבים הכתובים בכתובתה או חטול בגדים שהביבה מבית אביה ואם
 מן הדין שתטול מה שהביבה באיזה שומא חטול אותן בשומה דאסמו² בשעת הנשואין
 10   או במה שומאין עכשו אם חטול נדוניא שלה שלם ומפע . . . .
 בלבד מאחitem כספים יליף מרנא   כך ראיינו שמנהג שללך משונזת ממה שנזהזת
 בכל מקומות ישראל ואין מנהג רע ומכוור ממנהג שלכם
 15   יש בו מושם גל ויש בו מושם נבת דעת . . . שמתקלים
 יוישבים זקני ישראל במסיבה וכותב אבי כלח בגדים מאה מנה במאה וחמשים
 והוא אלף באלף וחמש מאות על חתן שעוק וכותבי שטר מקוים ומחוק
 עליו מה אתם אומ' בנפשיכם ולא עור אלא נוטן לה אלף זו במתנה ומעורבתן
 עם מה שננתן לה אביה וקורא אותן נדוניא ונדוניא שלה הוא לאחר שננתן
 לה אלף זו קורא אותו נדוניה וחווורת וכותבת עליו שטר באילו ואילו וקורא
 אותו שלה אם כן לדברים הוא אין לו תוספה כלל לא כך אנו אומרים כמה
 20   פעמים בתלמוד² עיקר כתובה ותוספת כתובה היכן היא תוספת כתובה שלו
 ואם תאמר חזר וcottוב עליו זה שננתן לה במתנה אחר ממנו ויקרא על שמה

¹ Read שהביבה.² Ketubot, 90 a, and in many other places.

(Leaf 35, verso.)

ולא עוד אלא שחוורת וכותבת עליו בנדוניא אין אנו יוכין לדון בכך
 ועוד כיון שיש שם שלשker היהך אפשר לעמוד על שיעור שם זה
 בעמיהם ששמין מאה במאה וחמשים ויש שם מאה במאתיים יש שם
 מאה במאה ושלשים כיון שאין הדבר באמת היא אין לו קיצבה לשום
 5 של . . . היהך אפשר לפסק הלהכה בדבר מנהג בישיבות ובבבל ובכל
 מקומות ישראל בן הוא משנתן לה אביה לכלה שמיין אותו בעדים באמת
 וודק מה שווין וקוראי נדוניא וכותבין בשטר כתובה ודין נדוניא
 רהנעלת עלוהי מן דיליה תכשיטין כך וכך גנדים כך וכך כרים וכסתות
 כך וכך וצבי פלוני דנן ואוסף על כתובתה שירוי מן בן וכן פתיכתא¹ כבלי
 10 מן בן בן אני דלבושא שוי בן בן וכסוייא שוי בין בין פלוני דנן
 אחריות כתובתה דא ותוספתה עלוהי ועל יתרותה בתרותה ואיתהנפק
 נדוניא דא ליד חתנא וחזינע דשאוי הדין שומא דמפרש לעילא דברין
 דברתין הכין בתרבן כך מניש לה לא יכול למשמען ומימר דלא הוה
 שאוי ההיא נדוניא ההיא שומא דכתב עליי ואני משתבענא ומפקענא
 15 דאמרין ליה כבר מפרש בכתובת דשמניה ודאי שאוי וייב לה כל דכת'
 בכתובת מהיא לית לה למסקל דניי עינה אלא שמיין כל גנדים שלה ואפיו
 בלאות שעליה דאמרין² אלמנה רב אמר' שמיין מה שעליה ושםואל אמר' אין
 שמיין מה שעליה והילכתא כרב ואם הוא מורתת אין לה אלא נדוניא בלבד
 נוטלת כמהות שהוא יוציאה בין ישינו כמהות שחן בן שבלו עד למחרצת
 20 ועד לשיש ועד לרבייע³: ואם עשתה את נדוניא צאן ברזל על בעלה שמיין
 אותו בשעת יציאתה מביתה מה שחסרו נוטלתן בעיניהם והחדרון בין חיים⁴

¹ *Kiddushin*, 9^a, the meaning of which is, however, doubtful; comp. Rashi, ad loc., and 'Aruk, s. v. חומר (ed. Kohut III, 437). I think that in our text is the explanation given by a glossator to *חתיכתא*, which he takes to be a kind of necklace.

² *Ketubot*, 54 a.

³ *Ketubot*, 63 b, below, to 64 a.

⁴ Read בינויים.

(Leaf 36, recto.)

משלם בעלה;¹ וממנה זה ששהאלת אם מת חטול כל שכחוב לה בכתובתה ובבלבד שהיה
בגדים שהבאה קיימין חטול אותן בעיניהם באותו שום שלעיל שמתחלת והפחות
בין תיים.² ישלמו יורשים וכן אם גרשא בר הוא הדין אבל אם מרדה אין לה אילא
בגדים ותכשיטין שנחן לה אביה וששהאלת רואבן שהיתה לו אשה ונפל קטטה
בגיניהם ונטלה בגדירה ותכשטי הבעל והלכה לבית אביה אמרה מתייראה אני מבעל,
זה שייככל כל מה שהבאתי מבית אביה וופסיד כל מה שיש לי ואחר בר מוציאני
מבתו ואין לו מה שאפרע ממנו אילא נפקוד בגדים ותכשיטין על יד שלישי שלא
יטול אותו וצעה בעל בגין והשלישו אותו ועשה שלום עם אשתו ואחר בר
לו רואבן ממון בני אדם ואכל ומת ובא בעל חוב לתבוע ממנו והאשה לתבעו
כתובתה ונדרניה שלחה: אותן בגדים ותכשיטין שהשלישו האויא תפיסת מחויים
או לא יש לו לבעל חוב לנבות מהן אילא או דילמא כיון דתפס תפס בר ראיינו
שהאותו בעל חוב אין לו לנבות עד שתינבה אשה כתובתה מפני קורם כמה שנים
לאחר שעשה שלום עם אשתו לוה ונעשה שטר כתובת אשתו קורם למשנה
למלואה שלוה ושנינו³ מי שהיה נסוי⁴ ארבע נשים ומת הראשונה קורמת לשניהם
ושניהם לשלישית ושלישית לרביות אלמה כל דקארדים נאבי וקאמරינים
ברישיה.⁵ מדרתני הראשונה קורמת לשניהם ולא קתני ראשונה יש לה שנייה
אין לה מיכלך ראי קורם שנייה ותפס לא מפקין מינה שמעת מינה בעל חוב מאוחר
שקדם ונגה מה שנגה נגה לעולם אימ', לך מה שנגה לא נגה ומאי קורמת לנמי
כידתנן בן קורם לבת שווייה רבנן לבעל חוב מוקדם לנבי בעל חוב מאוחר כבן
לנבי בת דכמאת דאיכא בן לא שקלא בת בעלי חובות נמי עד דמשתלם בעל חוב
ראשון לא נב בעל חוב שני מידי מן חוב דיליה והכא וראי אשה אי.⁶ קורמת

¹ This view is not accepted by all the authorities, comp. Ashri, Nachmanides, and R. S. B. A. to *Ketubot*, 63 b-64 a, and Jacob ben Asher, *Tur Eben ha-Ezer*, LXXVII.

² גינתיים =

⁴ נשיי =

⁶ Read ז.

³ *Ketubot*, X, 5, 93 b.

⁵ *Ketubot*, 90 a.

(Leaf 36, verso.)

איזה הוּא נְשָׁק¹

לפנֵי בָּעֵל חֹב הַיְלָכֶךָ תִּפְרֹעַ כָּל כְּתוּבָה וְאֵם יוֹתֶר הַדָּבָר יִפְרֹעַ בְּעַלְחוֹב וּבְיוֹן
 דְּהַבְּין הוּא מָה לִי חָפֵס מְחַיִּים מָה לִי לֹא חָפֵס כָּל בֵּין כֵּךְ וּבֵין כֵּךְ כְּתוּבָה שֶׁלְאָשָׁה זוּ
 קְוֹדָמָת לְבָעֵל חֹב זוּ וְבֵין תְּפָסָה בֵּין לֹא תְּפָסָה בֵּין מַקְרָעָ בֵּין מִן מַטְלָטָלִי וְשְׁשָׁאָלָת
 סְחָרִין מַחְוִרִין בְּעִירֹתָ וּבְכָרְבִּים וּמַכְרִין גְּרוּמָאָתָ וּפְשָׁתָן וּצְמָרָ וּבְשָׁמִים וּקְבָצִין
 5 חֲטִים וּשְׁעוּרִים וּשְׁעוֹהָה וּשְׁאָרְךָרִים וּנוֹטְלָן מִמְּנוּן מַבְעָלִי בְּתִים עַל שְׁעוֹהָה וּלְחַטִּין
 וּשְׁעוּרִין וּפּוֹסְקִין עַמְּהָן כֵּךְ וּכֵךְ קְפִיּוֹם בְּדִינָר וּנוֹטְלָן מִמְּנוּן מַקָּחָה זוּ וּמַכְרִין
 לְהַן וּמַרְחוֹחַן כְּשִׁפְרוּעַן אֶת הַפִּירוֹת הַוּקָרוּ מוֹתָר לְהַן לְהַן פִּiroת אוּ יִתְנוּ לְהַן
 מִמְּנוּן וּבְעָלִי בְּתִים כִּבְרַי עַיְכְּבוּ מִמְּנוּן בְּיַדְםָ זָמָן הַרְבָּה אֵם תָּאָמֵר יוֹחָרוּ לְהָם מִמְּנוּן
 לֹא יִמְצָא . . . . . לְהָם מִמְּנוּן וְתַעַל דָּלָת בְּפָנֵי לְיַיִן וְאֵם יִתְנוּ לְהָם כִּמְהָ שְׁפָסְקוּ אַסְוָר
 10 אֵוּ מוֹתָר שֶׁמְ . . . . בְּיוֹקָר וּהַרְוִיחָה בְּעֵל מִמְּנוּן נְסִיפָּק בְּיַיִנָּהּ כֵּךְ הוּא
 הַדִּין בְּעָלִי בְּתִים אִילּוּ שְׁנָוֹתָנִין מִמְּנוּן לְסְחָרִים אִילּוּ וּפּוֹסְקִין עַמְּהָן כֵּךְ קְפִיּוֹם
 בְּדִינָר אֵם בְּשֻׁעה שִׁיתְהַנוּ לְהָם מִמְּנוּן יִשְׁנְןָ לְאָוֹתָן חִיטָּין וּשְׁעוּרִין בְּבָתִים וְאִילּוּ
 קְצַת טֶ . . . . שְׁרוֹצִין וְאִילּוּ כְּפָלִים דְּקָאָמְרִין כָּלָם יִשְׁלֹׁ מַוָּתָּר
 וְאֵם אֵין לְהָם בְּבָתִים אַסְוָר² דְּקָאָמְרִין אֵין לוֹ אַסְוָר וְהַקְּלִי חַכְמִין בְּדִינָר וְדִקָּא
 15 אַמְּוֹרִין³ אַמְּ 'רָב הַוְּנָא יִשְׁלֹׁ סָאהָ לְזָהָר סָאתִים לְזָהָר סָאתִים וְרָ' יִצְחָק אַמְּ 'אַמְּ אַפְּלִי
 אֵין לוֹ אֶלְאָ סָאהָ⁴ לְזָהָר עַל וְכָמָה כּוֹרִין וְהַלְבָה כְּרָ' יִצְחָק דְּקָאָתִי רָ' חַיָּה כּוֹתָה
 דְּקָאָמְרִין תָּאָנִי רָ' חַיָּה לְסִוְעִיהָ לְרָ' יִצְחָק טִיפָּת יְיַיִן אֵין לוֹ טִיפָּת שְׁמַן אֵין לוֹ
 הָא יִשְׁלֹׁ לוֹ לְזָהָר כָּמָה טִיפָּן אֶבֶל וּדְרָאִי כְּדָבָר וְהַמְּלֹוֹן לְהַן וְהַוּבָם וְאַחֲרָ כֵּךְ
 הַוְּלִכְנָן לְעִירֹתָ וּקְבָצִין חֲטִים וּשְׁעוּרִין וְשְׁאָר מִינִין אַסְוָר לְעַשּׂות כֵּן שְׁרִיבִית
 20 גְּמוֹרָה חַיָּה וְאִפְּלִי יִשְׁלֹׁ לְהָם לְסְחָרִים עַל אֲנָשִׁים בְּעִירֹתָ וּבְכָרְבִּים חֲטִים וּשְׁעוּרִים
 וְעַדְעָן לֹא גְּבָאָמָן וְלֹא קְבָצָוּמָן אַסְוָר לְלֹתָה עַלְהָן וּלְקְבָצָ דְּמִיהָן דְּקָאָמְרִין אַמְּאָ⁵

¹ These three words at the top of the page are written by a later hand, evidently a memorandum, referring to the chapter of the treatise *Baba Meziah*, treating of the laws of *רַבִּית*, under which the Gaon classifies the case put to him.

² *Baba Meziah*, 63 a.

³ *Baba Meziah*, 75 a.

⁴ This is the reading of different MSS. of the Talmud, the printed text reads: יִשְׁלֹׁ סָאהָ ; comp. Rabbinowicz, *var. lectiones*, ad loc.

⁵ אַמְּרָ

(Leaf 37, recto.)

רaba האי מאן דיבב זוי לקוראה וכא אולן שערו שעורי ארבעה וקע ליה
 הוא חמישה חמישה אי אותה ליה שרוי ואילא אסורי פשיטה לא צריכא דעתה ליה אשרא
 מהו דתימא כי עד שיבוא בני או עד שנמצא המפתח דامي ושרוי קמש' ^{לן} ביוון דמחסרו
 נוביאנא אסורי ¹ ואפלו מאן דאית ליה פרי באירועה וכא מיודבנין בחדר שיעורא אסור
 5 למיין ליה למלה טפי מן ההייא שיעורא דאם' רaba האי מאן דיבב זוי לנינה
 למיזון קاري וקאמיזדבנין עשרה קари בני זורתא זורתא ואמל' יהיבנה לך עשרה בני
 גרמידא גרמידא דאי איתנן בההייא שעטה שרוי ואילא אסור פשיטה מהו דתימא
 כיוון דמיילה קראבי שרוי קמש' ^{לן} ביוון דלחטנו בעידנא דקא שkil זוא אסור ²
 ואם תאמ' משום דעיכבו ממון בידם אם בין אנגר נטר לי קאשקלין האם' רב נחמן
 10 כללה דרביתא כל אנגר נטר לי אסור ¹ מן הלין טעמי דין הוא דמהדרי להן ממונא
 בעינה או דפסקין בהדיין כי היכין דניחא קמי שמייא וקיים חרעה לעלמא
 דקא אמרין לוין על שער שבשוק ובן הלכה ומוי שיש לו עבד נצרי ונילג'ל
 עכו שנים עשר חדש ולא רצה למול אסור לו להשתהות ומוגרו לאלתר
 דאם' ר' ³ יהושע בן לוי הולוקה עבר מון הגוי ולא רצה למול מגנגל עמו שנים עשר
 15 חדש וחזר ומוכרו לנוים וכבר הלכה ואי קשיא לך אמרוה ³ רבנן קמי דרב פפא במאן
 דלא בר' עקיבא היהיא דר' עקיבא סובר לא מקיימין כלל דתנו רבנן מקיימין עבידים
 שאין מולין דברי ר' ישמעאל ר' עקיבא או' אין מקיימין דאפלו שנים עשר חדש
 אין מקיימין הלכה בר' יהושע בן לוי ואסיר ליה לישראל להשכיר בהמתו לנו
 לדרכוב עליה בין ביום טוב בין בשבת מפני שמצוות ישראל על שביתת בהמתו
 20 עצמו שנ' אתה ובנק ובעדרך ואמתך ובהתוך ובוחוב למן ינוח שורך
 וחמורך וכו' ולהערים ולמוכור בהמה לני מערב שבת ולהזור ולליקחה למצאי

¹ *Baba Mezia*, 63 b, the text of the Talmud as given here differs from the printed one and also from the reading found in MSS. Notice especially instead of *נהמן*, and comp. *Tosafot*, s. v. ואמד.

² *Baba Mezia*, 64 a.

³ *Yebamot*, 48 b.

(Leaf 37, verso.)

שבת אסור איסור גמור השתה הערמת ריבית שאסור ממון הוא ואסור¹ סירום בחוצה לארץ שהוא איסור כל הערמה דילין איסור² הערמה דשבת דאסורה איסור חמוץ ומזהרין עליה בכל התורה על אחת כמה שהערמה אסור ושאלת אדם בארי³ שאמר לשני עדים והוא עלי עדים ששיחרתי את עבדו זה ואת שפחתו 5 זאת בפניהם ולא קנו מידו ולא כתב להם גט חירות וש לו להזoor עליהם ולהשתעבד בהם או לא קניין מהני בנט חירות או לא אי נמי כתב להם בלשון ישמעלים שפחת זו ועבדיו זה והן בני חורין ואין בו קניין יצאו לחירות או לא כך ראנינו דקניין מהני בנט חירות טובא ולמאי הילכטה دائ' קני מיניה כותבין גט חירות ואי לא קני מיניה אי אמר אית לכנן רשותה למיכתב גט חירות כתביין ואי לא לא כתביין אבל 10 להזoor ולהשתעבד בהם אינו יכול יצאו לחירות מאי טע' בין דאמר לעדים היו עלי עדים ששוחזרו את עבדי ואת שפחתו ואת מאלתר דנפקו להו לחירות דקאמרין⁴ כיatta רב דימי אמר ר' יוחנן מי שאמר בשעת מיתחו פלונות שפחת אל ישתעבדו בה לאחר מותה בזאת את הירושים וכותבין להם⁵ גט שחרור ואמרין⁶ אמר אמימר

המקיר עבדו ומות אותו עבר⁶ אין לו תקנה אמל' רב אשוי לאמימר וזה כי אתה רב 15 דימי אמר ר' יוחנן⁷ מי שאמר בשעת מיתחו וכו' אמל' אמימר דרב דימי טעותה היא אמל'⁸ רב אשוי מאי טעותה שלא אמר בלשון שחרור האם'⁹ בלשון שחרור הבני דהאו בן חוריין ואמרין⁴ דסקורתא דעתך דאיודבן לגום כלו מאראותהו בהראי אתו לקמיה לרביבנא אמר¹⁰ יהו איזלו הדרו על בני מראותכון קמא' די דיכותבון לבון ניטה דחריותא אמרו ליה רבנן לרביבנא והאמ' אמימר המקייר עבדו ומות אותו עבר⁶ אין לו תקנה אמל' יהו לרביבנאanca רב דימי סבירא לי¹¹ אמל' זיה זהה דרב דימי טעותה היא אמל' יהו ומאי טעותה שלא אמר¹² בלשון שחרור

¹ *Baba Mezia*, 62b.² *Baba Mezia*, 90b; instead of read אסיך.³ אודם בארי is one who is not a man, concerning whom reference is made further on, line 12.⁴ *Gittin*, 40a.⁵ Read תלה.⁶ The editions of the Talmud read העבר.⁷ From till מי אמימר is missing in the editions.⁸ דה אמרה = ר' רב אשוי.¹⁰ Editions: נילו אהדרו אבני מראותא קמאי ויכתו יכו.

(Leaf 38, recto.)

האמ'¹ בלשון שחרור הבי נמי: שמעין מן הליין שמעתתא דכיוון דר' יוחנן ורבashi ורבינו דבתראי איננו² המכין קאמוריין דבי אמת' בלשון שחרור יצא לאחירות הילכתה כאותיהם וליתה לדאמירם דאמל'³ לרבashi אני ana כשםאל בר יהודה סבירא לי הילך אדם זה שאמר לשני עדים והוא עלי עדים שישורתה את פל'

5 עבדי ואת שפחת זאת יצא לאחירות וכופין את יורשו וכותבין להן גט שחרור: וששאלת אי נמי כתוב להם בלשון ישמעלים הן בני חורין ואין קינין יצאו לאחירות אלוא: אך היה מעשה באחד מן בני נשיאה ושמו נתן בר שהרייאר והיו לו عبد ושפחה וצוה ואמר פל' عبد ופל' שפחת לא ימליכום אחד מן בעדי⁴ ולא קינין הוה ולא גט חירות הוה ואתה לקמי אדונינו מאור עיניינו מר רב צדוק גאון ניחא נפשיה בגין עדן ופסק להו דיןنا דיצאו לאחירות וכפיה לזרוש רנתן שמעייה בריה דיצחק ראש גלוותא וכותב להן גיטא דחירותא וששאלת ראובן היה לו عبد ושפחה והולידו בן עמד ראובן נטל את הבן והכניסו לבית הסופר וקרא תורה נביאים והיו אותן עבדים ושפחות⁵ משמשמים את אדוניהם והיה ממון האדון ביד העבר עמדו עשרה מישראל וברכו לעבד ושפחה 5 שביע ברכות בפני האדון ולא אמר להם כלום והולידו בנימ לאחר מכין ולא אמר האדון אתם בני חורין ולא כתוב להם גט חירות וממת האדון ועמדו בית דין ועשנו פשרה עם העבר שלא יאבד ממון המת וכתבו לו גט חירות ויש לו לאדון בן קטו בשיגודל הבן יכול להחוירו לעבר לעבד או לא אותה ברכת חתנים מועלת להם או לא: וגט שננתנו להם בית דין מועל להם או לא אך ראיינו שאותו הבן 20 שהכניסו רבו לבית הספר וקרא תורה נביאים לא יפה עשה רבו שלמדו תורה

¹ הा אמורה.

² ר'ashi ורבינו refer to דבתראי איננו only.

³ Git'in, 40a.

⁴ Arabic لا يملكون أحد من بعدى : Read Git'in, 40a.

⁵ Read מהו אותו העבר וחשפה.

(Leaf 38, verso.)

דאמ' ר' יהושע בן לוי אסור לארם שילמד את עברו תורה¹ מיהא אף על פי שקרא תורה ונביאים עדאן² עבר נמור הוא ואם תאמר דכא קשיא היא דתניא³ או שקרא שלשה פסוקין בבית הכנסת לא יצא לאחרות⁴ היתיר⁵ מכין יצא היהיא כגון שקרא בספר תורה בעת תפילה בפני ציבור דההוא ודאי כיון דצלי בהדי בעשרה וקרא בספר תורה אמרין דשויה רביה בן חוריין מيري דהוה אתפליין דכא אמרין³ בשרכבו הניח לו תפליין דיצא לחירות אבל בן עבר זה עדאן² עבר נמור הוא : ואביו ואמו וכל בניהם גמורים הם ואין מועלת להן אותה ברכת חתנים שבירכו להן אותן עשרה ישראל ולא יפה עשו אותן ישראל שהוציאו שם שמיים לבטלה דכי אמרין³ בשרכבו השיאו אשא דוקא אישת בת ישראל דנפeka לחירות אמרין מי אייכא מידי דלעכידיה לא מעבד ליה איסורה והוא עבר איסורה אבל כי האי מעשה לא נפק לחירות : הגט חירות שבכתבו לו בבית דין לא עשו ולא כלים : על פי מי כתבו להן אדון לא שחררו ולא נתן להם רשות לנחות לו יורשים לא שעשום בני חורון הם מעצמן עשו ולא עשו וכלום לפיכך אותו עבד ושפחה וכל ולד שלහן עבדים גמורים הם ושאלת שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין⁶ מאי פירישה תריין קראי דמפרשין חד פירושא חד מילתא ואף על גב דaicא בתلمודא טובא ולא אפשר לפרשין לכולהן אלא פרישנא לך חד מות יומת המכבה⁷ אין לי אלא בימות הכתובה בו מנין שם אי אתה יכול להמיתו בימות הכתובה בו שאתה ממיתו בכל דבר שאתה יכול להמיתו תלמוד לומר מות יומת המכבה מכל מקום : וכת' בגואל הדם הוא ימית את הרוצה מצוה ב

¹ *Ketubot*, 28 a.² עדין = .³ *Gittin*, 40 a.⁴ Read *לחירות*.⁵ הא יtier = .⁶ *Kiddushin*, 58 a, and in many other passages.⁷ *Baba Mezia*, 31 b.